

Verslag

Datum verslag
26 augustus 2011

Opgemaakt door
Lija van Vliet en André Oldenkamp

Datum bespreking
24 augustus 2011

Aantal pagina's
5

Vergadering
Friese case WglV

De Friese Case op de zeilboot: 24/8 2011

Aanwezigen:

Anton van Essen (Tauw)
Sonja Busch (provincie Friesland)
Niels Schotsman (provincie Friesland)
Eric Schellekens (Arcadis)
John de Ronde (Deltares)
Tjalling Dijkstra (projectmanager Afsluitdijk)
Piet Dijkstra (dienst landelijk gebied/ procesmanager programma Rijke Waddenzee)
André Oldenkamp (Tauw)
Lija van Vliet (Deltares)

Opdracht 1: alles mag gezegd worden, alle ideeën mogen worden ingebracht, maar geen enkele belemmering

Opdracht 2: hoe gaan we het realiseren en wie zijn de actoren?

Opdracht 3: Wat is de eerste stap die genomen moet worden?

De regio kent een aantal peilers:

- 1) mobiliteit
- 2) recreatie
- 3) natuur
- 4) duurzaamheid: duurzame energie & duurzaamheidscentrum ...

In de buurt van Harlingen spelen de volgende punten:

- behoefte om een schoon strand te hebben (er blijft nu veel slib op liggen)
- het gebied kent een harde kustlijn, dat zou aantrekkelijker en natuurlijker kunnen

Er zijn nu ideeën om de binnenzijde (een terpenlandschap dat nu 'droogstaat') aan de buitenzijde te spiegelen en hiermee de oude terpenlandschap aan de buitenzijde van de dijk opnieuw te kunnen beleven. Achter de terpen, of eilanden, kunnen kwelders vormen. → verdere verwijzing eiland.

De functies van de eilandjes voor de kust zijn als volgt:

- hoogwatervluchtplaats voor vogelhabitat
  - natuurlijk strand dat minder onderhoud vergt
  - (extensieve) recreatie
  - opvullen gebrek aan kwelders in de Waddenzee
  - Oeverhabitat
- zoek naar de functiecombinatie/ building with nature

Datum
26 augustus 2011

Pagina
2/5

Natuurperspectieven:

Artefact Afsluitdijk versus natuurlijke morfodynamiek Waddenzee.

Stakeholder:

- Waddenvereniging: zij hebben het budget. Maar ze aarzelen. Op kleine schaal wordt het snel weer weggespoeld. Op grote schaal past het niet in de morfodynamiek van de Waddenzee.
- Vanuit Natura 2000 moet de vogelzone verbeterd worden. Er is wel voldoende voedsel in de westelijke Waddenzee, maar er is geen plek voor de vogels. Maak hoogwatervluchtplaatsen, trek steltvogels aan.
- -> natuurherstel in de Waddenzee is geen expliciet beleidsdoel voor de provincie, er is nog discussie tussen rijk en regio of en op welke manier 'natuur' kan worden gedecentraliseerd.

Wat wil de provincie?

- BWN in het IJsselmeer: de 'zandbrommer' zijn reeds experimenten voor gestart
- een klimaatbuffer
- Zand baggeren Boontjes benutten voor aanlanding

Momentum:

- er is nu materiaal beschikbaar uit de Boontjes en mogelijk van ESA. Maar het baggerwerk de Boontjes zit niet te wachten op een natuurproject—. Kan vertraging/ hoofdpijn meebrengen.
- Bezoek tweede kamer aan Friesland/ afsluitdijk/ deelprogramma Wadden op 15/16 september benutten
- Ondertekening convenant Maxime Verhagen/BWN/ RWS/ Waterschappen op 4 oktober – innovatie-estafette
- In 2020 zal veiligheid een rol gaan spelen als blijkt dat bij de nieuwe normering en toetsing de veiligheid niet voldoende is. Door daar nu al op te anticiperen, kan er tijd gewonnen worden en via Building With Nature bespaard worden op onderhoud Zeedijk.
- Baggerproblematiek zeehaven Harlingen. Duurzaamheid is het hergebruiken van deze baggeren in de eilanden.
- De markt heeft de wens om groen te zijn en dat te laten zien
- EU financiering voor kennis: kweldervorming is een nieuwe onderzoeksrichting (is dat zo? Als de opmerking van mij kwam, dan bedoelde ik te zeggen dat er EU financiering zijn voor natuurherstel in natura 2000 gebieden)
- Krimp regio; sociaal economische versterking wenselijk

Andere uitdagingen in het gebied:

- Een zachtere zoet-zout overgang. Het niet tot stand komen hiervan is in het belang van de landbouw en de drinkwatervoorziening.
- Vispassages
- Verbetering van de verkeersdoorstroming: weg- en vaarverkeer (maar dit is geen landelijk knelpunt)
- Het Rijk wil tempo maken met de Afsluitdijk
- Regio wil dingen toevoegen aan de plannen. Hoe dat daadwerkelijk samen opgepakt kan worden is de discussie die de komende maanden gevoerd zal worden.
- Betrokkenheid markt bij Afsluitdijk;
- Om het gebied in het geheel aantrekkelijker te maken, kan er ook een toeristische route langs de kust worden aangelegd. Nu zie je op weg naar Harlingen geen zee.
-

Datum
26 augustus 2011

Pagina
3/5

Knelpunten/ belemmeringen:

- 1) Er bemoeien zich heel veel mensen en projectleiders mee, maar wie heeft het zeggenschap. Wie is waartoe bevoegd. Dit is niet inzichtelijk. Als het van iedereen is, is het van niemand
- 2) Gebrek aan persoonlijke daadkracht

Om gebiedsontwikkeling succesvol te laten zijn, moet er aan het volgende worden voldaan:

- 1) Het moet een probleem oplossen./ er is een noodzaak: Friesland buitendijks, te weinig kwelders, klimaatprobleem veiligheid in de toekomst, zoetwaterbellozing.
- 2) Er moet een uitdagende visie zijn
- 3) Er moeten mensen zijn die ervoor gaan en zich aangesproken voelen: laten delen en roepen. Tweede Kamer leden Anne Wil Lucas (VVD) of Lutz Jacobi (PvdA).

Oplossingsrichtingen:

- Ecosysteemservices; een nieuwe manier van kustverdediging: beredeneer uit veiligheidopgaven en opbrengsten: specifiek voor visserij/ beheer/ recreatie/ extra gegenereerde ontwikkelruimte rondom dijk omdat eiland deel bescherming overneemt.
- Unieke mogelijkheid om ervaring op te doen met gekatalyseerde kweldervorming. Dit kan een exportproduct worden. Het gebied zou dan een experimenteerruimte zijn om aan te tonen dat kwelderwerken werken.
- Betrek de publieke opinie erbij. Laat hen de hoge ambities voor het gebied omarmen. Vind een duidelijk boegbeeld om dit te communiceren of creëer een gebiedsautoriteit. Deze autoriteit wordt dan een entiteit op goed bestuurlijk niveau en kan opgaven neerleggen, daarnaast zorgt het voor integratie. Het kan zelfs in de vorm van een uitvoeringsorganisatie.
- Er moet consensus komen over wat we met kwelders willen. Op dit moment is er geen kader om een vergunning te geven voor een degelijk initiatief. Toekomstig beleid en regelgeving moet hierop ingericht worden.
- Kom met een Keurmerk voor Hoog Ambitie projecten en laat dit een criterium zijn bij een potentiële opdracht. Bij een te laag ambitieniveau, wordt er niet meegewerkt. Of Keurmerk voor groen imago. Vb. Boontjes is alleen een vijfsterren project als het zand elders in een project duurzaam meegenomen wordt. Uitdaging voor werkgroep om te komen met criteria voor toetsen en het objectief en continu houden van een keurmerk.
- Kijk naar de opbrengsten en effecten van de voorziene ontwikkeling. Stel een MKBA op en zorg dat het aansluit bij de doelstellingen van Deltaprogramma Wadden, zodat de ontwikkelingen rondom de kust elkaar versterken.

Wie zijn er nodig om het idee verder te helpen:

- Waddenvereniging voor draagvlak, en mogelijk als partij die een Waddenfonds aanvraag doet (rijk en provincies kunnen zelf geen aanvragen doen)
- Coalitie Waden Natuurlijk/ Rijke Waddenzee
- Gemeente SudWest Fryslân: Burgemeester Apotheker
- Nijpels als voorzitter van Ingenieurs NL
- Ecoshape (neerzetten als exportproduct)
- RWS (baten minder onderhoud)
- Deltaprogramma waddengebied/ Cees Veerman
- Wetterskip Fryslân (toekomstige stakeholder ivm veiligheid, kunnen experimenteerruimte aanbieden)

→ maak deze mensen de probleemeigenaar. Zoek het daar, waar de macht ligt.

Inventarisatie eerste stappen die genomen moeten worden;

Datum
26 augustus 2011

Pagina
4/5

- kom met een betere probleembeschrijving, waarin urgentie en noodzaak duidelijk worden verwoord. Zet de toekomstige veiligheidsproblematiek centraal
- Maak zo snel mogelijk een visie, waarin kweldervorming in het gebied centraal staat vanuit veiligheid en natuuroogpunt.
- Voer het uit als pilot/ experiment
- Kom zo snel mogelijk met de visie van de natuurclubs op de Friese Kust. Waar committeren zij zich aan en wat willen ze mbt BWN en klimaatverandering. Hoe pakken de natuurclubs de uitdaging op van kustvisie?
- Presenteer het als een exportproduct voor BV NL, versterk dit door ook een voorlichtingscentrum eromheen te bouwen

Quote's:

- ' Alles is vloeibaar, alles beweegt. Niets om aan vast te pakken in dit proces.'
- ' Ik heb een droom over dit gebied. Het is een holistisch idee, waarin er een ruimtelijk knooppunt komt voor natuur, weg en water. Machtig mooi als ik dat kan bewonderen.'
- ' Alles staat of valt of de Waddenvereniging bereid is veranderingen aan de oever toe te staan.'
- ' Iedereen wil tempo maken, maar hoe wil je tempo maken?'
- ' De afsluitdijk heeft te maken met versplinterde macht en te veel initiatieven. Niemand weet hoe het zit.'
- ' Wie is de stakeholder: van de overheid moet je het niet hebben. Het is van niemand. We zijn afhankelijk van de natuurpartij.'
- ' Laten we iets maken dat iets anders oplost.'
- ' We zijn al 20 jaar bezig met het verbreden van de horizon. Laten we teruggaan naar de beginselen en kom nu met een plan de campagne.'
- ' het hangt allemaal van de personen af.'
- ' De afsluitdijk is zo veel omvattend: van energie tot natuur. Het is van iedereen en gelijk van niemand.'
- ' Al jaren is er gedoe rondom de Afsluitdijk. Iedereen is onzeker over zijn positie, hierdoor wordt er een lagere ambitie gehaald dan gehoopt.'
- ' een experimenteerruimte geeft rust, dan weet je dat het niet overal komt.'
- ' Bij problemen kun je het ambitieniveau aanpassen en dan is het probleem ook weg.'
- ' Atsma is in principe voor megalomane projecten.'
- ' We zijn opzoek naar de opbouw van een machtsstation.'
- ' BWN is gewoon het aan elkaar koppelen van zandstromen.'

Leerervaring Case Friese Kust : reflectie WGIV

Rond de afsluitdijk en de Friese kust liggen veel mogelijkheden om functies te combineren. Door de afsluitdijk, die vanuit veiligheidsargumenten wordt verbeterd, integraal in haar omgeving te bekijken is een sterke economische impuls mogelijk. Combinaties van Natuurontwikkeling, Recreatie en Toerisme zijn mogelijk, maar ook kunnen projecten in de buurt een versterking betekenen. Een combinatie van baggerwerk met het hergebruik van zand voor het creëren van nieuw natuur gebied is een van de mogelijkheden voor de Friese kust. Om functies en projecten te combineren wordt de samenwerking gezocht om tot een integrale aanpak te komen. Daarbij wordt tegen een aantal belemmeringen aangelopen.

1. Voor een succesvolle gebiedsontwikkeling moet een aanleiding/noodzaak zijn. Urgentie ontbreekt nog.

2. Een uitdagende visie voor het gebied is van belang. Dit moet een gedragen visie zijn. Op dit moment is de integrale benadering niet van alle belanghebbenden en is er geen consensus.
3. Bestaande projecten worden beïnvloed als er voor een integrale benadering wordt gekozen; de betreffende projectleiders staan hier niet om te springen.
4. Er zijn heel veel mensen met een rol in het gebied. Niet duidelijk is wie waartoe bevoegd is. Het is van iedereen en dus van niemand. Er is geen kristallisatiepunt voor een integrale benadering, alles lijkt vloeibaar te zijn en er zijn moeilijk aangrijpingspunten voor de integrale benadering te vinden. De sleutelposities zijn dus niet duidelijk en de verantwoordelijkheid voor een integrale benadering wordt op een dergelijke sleutelpositie niet daadkrachtig opgeëist.
  - a. Versplinterde macht
  - b. Te veel initiatieven
  - c. Onduidelijke verantwoordelijkheden, op dit punt geen overzicht in het netwerk

Wat zijn mogelijke stappen in de richting die tot een integrale benadering kan leiden?

1. Visie voor het gebied ontwikkelen; gezamenlijk traject
Zorg dat je de juiste ambassadeurs voor een gedragen visie hebt. Dus op bestuurlijk niveau het netwerk gaan gebruiken. Maak deze mensen probleemeigenaar. Zoek het daar, waar de macht ligt.
2. Redeneer vanuit de veiligheidsopgave en de opbrengsten. Een unieke manier van kustverdediging in combinatie met extra ruimte voor recreatie, visserij en natuur die hier dus van profiteren. Creëer vanuit deze redenering en vanuit het belang van de betrokken partners de urgentie.